

Jubilál és leköszön a Thália Stúdió

Különös jelenség Ödön von Horváth: tehetsége egy társalgási drámairóé, belső hevülete, elkötelezettsége viszont egy humanista antifasisztáé, aki nagyobb ívű gondolati egységekbe szeretné foglalni látomásait a világról. Az ellentmondás feloldása néha sikerül — a magyar közönség is láthatta ezt a *Mesék a bécsi erdőből* című darabban —, néha azonban nem. Minden bizonnyal a sikertelen kísérletek közé tartozik a *Don Juan visszatér* című alkotása is, amely az I. világháborút követő csömörhangulat terméke. Az alaptörténetet meglehetősen sztereotíp módon modernizálja. Don Juanja tragikus hős, vagy inkább szerencsétlen; a férfi, aki minden nőben az elérhetetlen örök egyet keresi, hasztalanul és egyre kiábrándultabban. Ily módon nemcsak önsorsrombolóvá válik, kiegészítve és cinikusává, de szükségképpen tönkreteszi környezetét is, az asszonyokat, akikkel kapcsolatba kerül.

A témának ez a feldolgozása sem új, hiszen benne rejlik már az alaptörténetben is, mégis alkalmas lehet egy elmélkedő-pszichológizáló dráma megírására, s ez az 1936-ban született darab első részében többé-kevésbé sikerül is. Tisztes színműírói hagyományokon s a német expresszionizmus jó eredményein okulva, gyors képvtársokban vázolja fel a szerző hősének konfliktuskezdeményeit. Ebben a részben a rendező *Gosztonyi János*nak vannak hangulatteremtő pillanatai, s itt él igazán a fordító *Kováry György* szövege is.

Később azonban a dráma kisiklik eredeti pályájáról, és afféle Peer Gynt jellegű moralizáló-filozofáló játékká terebélyesedik, epikusan nehézkessé. S mindezt Ibsen gondolkodói merészsége nélkül. Az eredmény: lapos melodráma, amely ma már — negyven évvel megírása, s csaknem hatvannal a megírására okot adó élmények után — inkább mulatságosnak hat, mint meghatónak, vagy éppen tragikusnak. Tetejében a rendező végig komolyan vette az erőltetett szerzői szándékot, nem távolodott el tőle, nem ironizált, nem kísérlete meg a darabot áthangolni. Az előadás végére így semmitmondónak, valamiféle komikus anakronizmusnak tartjuk a játékot. Ha nem volna egypár figyelmet keltő színészi alakítás, például *Esztergályos Cecíliaé*, *Te-*

messy Hédié, vagy *Jani Ildikóé*, teljesen tartalmatlannak kellene mondanunk a darabot.

Ezzel az előadással búcsúzik a Thália Stúdió; eddigi helyiségét nem használhatja többé, kérdés, talál-e magának újat. Eppen ez idén lép fennállásának tizedik esztendőjébe. A jubileumra kiadott emlékfüzetben *Kazimir Károly* kissé rezignált leköszönő sorait olvashatjuk; búcsúztatja az évtizede oly nagy reménnyel indult vállalkozást. És valóban: hogyan is kezdték? *Kafka* Perével, *Beckett* világhírű *Godot*-ra várva című abszurdjával, s az ennek nyomán megszorodó modern magyar groteszkekkel, *Görgy Gábor* és *Eörsi István* darabjaival. A Stúdió tehát először a kortárs világdrámának kötelezte el magát, aztán az új magyar színműirodalomnak, s volt is néhány szép vállalkozása. Valójában azonban nemigen tudott szándéka szerint fiatal tehetségeket útnak indítani. *Boldizsár Miklós* vagy éppen maga *Gosztonyi János* nem szerepel ma színpadjainkon; *Abody Béla* éppenséggel itt köszönt el a drámairói pályától, s mintha ilyesmi történt volna *Csurka Istvánnal* is. *Somogyi-Tóth Sándor* és *Galsai Pongrác* színi munkásságának nem lett folytatása, *Lengyel József*nek már nem lehetett. *Fekete Sándor* egy vidéki bemutatón kívül nem került színpadra másutt. *Hubay Miklós* két darabja is mintha inkább lezárása lett volna egy drámairói szakasznak, mint kiteljesedése vagy kezdete.

Szívesen irtuk volna az ellenkezőjét, de hát ezek a tények. A Stúdió megkísérelte — rajta mulott-e vagy külső körülményeken —, de nem sikerült. Elkezdte *Beckett*nél és *Kafkánál* (bár mennyire vitatható áramlat sodrában, de mégis a naprakész kortárs drámával, és befejezte egy harmincas évekbéli, nagyon vitatható értékű, osztrák drámaíróval, aki élményeit az első világháborút követő esztendőkből merítette.

Külön elemzést érdemelne, mi az oka ennek a hátrálásnak, az eltávolodásnak napjaink problémáitól.

Kazimir abban a bizonyos rezignált búcsúztatóban felveti, hogy egy új helyiségben újra kellene kezdeni. Kérdéses, hogy ebben a felállásban lehetne-e még?

Lukácsy András